

BÖLÜM 2: TOPLUMSAL ÇÖKÜŞ NEDENLERİ

1. Bilim Alanında Çöküş Tespitleri

- a. **BİYOLOJİK**
  - i. İnsanın Evrimsel Özellikleri
  - ii. İnsanın Kalıtımı
  - iii. İnsanın Psikolojik – Sinirsel Yapısı
  - iv. İnsanın Bilinçdışı ve Bilinçaltı Özellikleri;
  - v. İnsanın Fizyolojik Durumu
- b. **SOSYOLOJİK & PSİKOLOJİK**
  - i. Kendi içinde İnsan
  - ii. Aile içinde İnsan
  - iii. Toplum içinde İnsan
  - iv. Dış Baskılar
  - v. Manipülasyonların Etkisi
- c. **ÇEVRESEL**
  - i. Çevresel- Coğrafi Etkiler
- d. **TEKNOLOJİK**
  - i. Teknolojik Değişimler

2. Siyaset Çerçevesine Çöküş Tespitleri

- a. **EKONOMİK NEDENLER**
  - i. Liberalizm, Kar ve Ekonomik Serbestlik Etkileri
  - ii. Açgözlülük ve Sömürü
  - iii. Emperyalizm / Modernleşme- Tek Tipleşme
- b. **İDARİ ETKİLER;**
  - i. Yönetim Biçimleri ve Yöneticiler
  - ii. Seçkin Egemen Sınıfın Tercihleri Bireysellik
  - iii. Hukuki Etkiler
- c. **KÜLTÜREL- MEDYA;**
  - i. Popüler Kültür Etkileri
  - ii. TV- Radyo- Medya – Basın Etkisi
- d. **TARİHSEL**
  - i. Savaşlar, Yağmalar ve Soykırımlar
  - ii. Tarihin Eklektik Düzeni

3. Din ve Felsefe Çerçevesinde Çöküş Tespitleri

- a. Dini, Ahlaki ve Felsefi Etkiler

GİRİŞ

İnsanlık, milyonlarca yıllık varoluşundan beri çok fazla değişimlerden geçmiştir. Bazen anlık sıçramalar, bazen yıllara saçılan değişimler yaşanmıştır. Değişim ile kastedilen şey, sadece iyi ya da güzel yönde değil, olumlu-olumsuz, iniş-çıkış, oluş-yok oluş gibi çok farklı yönleri içinde barındırır. Öyle anlar vardır ki insanlık tarihinin yücelişi, bazı anlar ise insanlık tarihinin acı dolu yıkım anlarından olmuştur.

Biz, burada değişimleri ve sonuçlarını irdelemenin yerine, insanlığın çöküşünün çok yönlü incelemesini ve fazla ayrıntıya girmeden, tespitlerini yapacağız. Eğer ki ayrıntıya inerek kurtuluş fikrinden uzaklaşmış olursak.

Bilim, din, felsefe, siyaset, sanat ve edebiyat kurumları, bu çöküş ile sürekli mücadele ettiler, çöküşün yönünü değiştirmeye, insanlığı yüceltmeye çalıştılar. Bazen etkili oldular, bazen de sebeplerin esiri oldular. Fakat önlenemeyen ve öngörülemeyen en büyük etken, değişimin ve zamanın durmaksızın, hızla akmasıydı.

*Biz insanların, hayatta kalmak, yaşamı devam ettirmek, birlikte yaşayabilmek, ilerlemek ve hakikate ulaşmak adına nedenlerimiz var. Bugün, bu nedenler temelinde, **kurtuluş için** mücadele edeceksek **çöküşün nedenlerini** doğru tespit etmeli, tarafsız değerlendirmeler yapmalı, çok yönlü düşünmeli ve ortak sonuçlar çıkarmalıyız.*

Burada, yöntemlere sadık kalarak kategorilere ayırdığım çoğulcu tespitleri sizlerle paylaşıyorum. Bu tespitlerin özünü anlamak ve kavramak için bazen ön yargılarınıza sığınmalısınız, bazen de ön yargılardan arınmalısınız. Fakat her türlü, temel çapta bir bilgi sahibi olmanız gerekir. Yazılı olan terimleri ya da kavramları bilmiyorsanız, lütfen basitçe bir araştırma yapın. Bununla birlikte tespitlerin anlaşılması adına, açık ve net Türkçe kelimeler kullanmaya özen gösterdim.

***

Bilinmesi gerekir ki, insanlığın çöküş nedenleri her zaman bilinçli ya da insan eli olmamıştır. Bazen bilinçsizce atılan ufak bir kıvılcım veya dışardan gelen bir şey, ölümcül sonuçlara neden olmuştur. Bazen kaderimizde yazılı olanı yaşarız, bazen de genetiğimizde yazılı olanı. Bazen insani zaaflarımız bizi felakete sürüklerken, bazen doğa bize felaketler sunabilir.

Tarih o kadar çok şeye tanıklık etmiştir ki saymakla, anlatmakla bitiremeyiz. Ayrıca şu anda irdeleyeceğimiz şey olaylar değil, nedenlerdir. Ancak nedenleri anlarsak, sonuçların önüne geçebiliriz. Fakat şunu unutmamalıyız ki; burada yapacağımız tespitlerden çıkacak sonuç, 'insan eli ile gerçekleşen çöküşün, yine **insan birliği ile tersine çevrilebileceği**' üzerinedir. Yoksa ne doğa kanunlarını ne tanrının yaradılışını ne de genetiğimizi değiştirebiliriz. Konunun dışına çıkmamak adına burada farklı yorumlardan, felsefi görüşlerden, kişisel ideolojilerden uzak duruyorum.

***

Çok geniş ve hassas bir alanda gezindiğimin ve büyük zorluklar ile mücadele ettiğimin farkındayım; fakat sükunetle ve inançla devam ediyorum.

Belirtmek isterim ki; tespitleri yapmak, bu tespitleri gruplara ayırmak kadar zor olmamıştı. Şunu unutmayalım ki buradaki düşünceler kanun değildir, üzerine tartışmaya açıktır. Yeter ki **birlikte yaşamın temellerini atmak** adına yapıcı ve tarafsız düşünelim, kurtuluş yollarını oluşturalım.

1. BİLİM ALANINDA ÇÖKÜŞ TESPİTLERİ

Biyolojik, sosyolojik, çevresel ve teknolojik değişimlerin insanlığın çöküşü üzerine köklü etkileri olmuştur.

• BİYOLOJİK NEDENLER

İnsan denilen varlığın bedeni dahilinde çok farklı özellikleri vardır. Bu özellikler bazen kavranabilir, çözümlenebilir, düzenlenebilir, bazen de anlaşılabilir, hatta tarif bile edilemezdir. Biz, bu bölümde biyolojik özelliklerin, insanların yaşamına ve çöküşüne ilişkin etkilerini anlatmaya çalışacağız.

- **İnsanın Evrimsel Değişimi:** İnsanlık tarihi, birkaç milyon yıl öncesine kadar uzanır. Başlamadan belirtiyim ki tam burada 'Daha öncesi de var.', 'Tek hücreli canlılardan evrildik.' ya da 'Evrime diye bir şey yoktur.', diyenler olabilir. Burada bilimsel bir çalışma yapmıyoruz, şimdilik tespitlere odaklanalım daha sonra her şeyi tartışacak vakit buluruz.

Konumuza dönecek olursak; bu uzun tarihi süreçte, insanların hem fiziksel hem de karakteristik özellikleri birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikler, çoğu zaman çevresel, yani dış etkiler nedeni ile yaşanmıştır; bazen alınan gıdalar, bazen diğer organizmalar, bazen doğal felaketler, bazen de hastalıklar

Genlerin değişimi ile sonuçlanan büyük evrimsel değişimler, insanı, sürekli bir **ayak uydurma çabası** içine sokmuştur. Ayakta kalan devam ederken, uyum sağlayamayan yok olmuştur.

- **İnsanın Kalıtımı:** Katılım öyle ilginç bir alandır ki; biz insanlar, anne babamızın genlerini taşıdığımız gibi bin yıl önce yaşamış atalarımızın genlerini de taşıyabiliriz. Karakter, hastalıklar, sinirsel yapı, fiziksel özellikler kalıtım yolu ile tarih boyunca atadan yeni nesillere aktarılabilmektedir. Neyin ne zaman ve nerede ortaya çıkacağına bilinmeyeceği bu durumlarda, birey atalarından hem olumlu hem de olumsuz özellikleri devralabilir. Böylece insanlık, yine bir bilinmezlik döngüsünün kurbanı olmaya maruz kalır. 'Genler, insanın kaderini belirleyebilir ya da kader insanın genlerini belirleyebilir.' gibi içinden çıkılmaz bir söz ekleyerek buraya nokta koyalım.
- **İnsanın Psikolojik – Sinirsel Yapısı:** Psikolojik, ruhsal ya da sinirsel yapımız, diğer karmaşık özelliklerimizden biridir. İç yapımızın kontrolü çoğu zaman elimizde değildir, nasıl etkilere maruz kalarak değişiklik gösterdiği tam açıklanamamıştır. Burada üzerinde duracağımız konu; içimizde bir yerlere tohumu atılmış ve dış etkenlere bağlı olarak ortaya çıkabilecek psikiyatrik rahatsızlıklardır. Başka bir deyişle, bazılarımızın içinde, nasıl yerleştirildiği anlaşılabilen pimi çekilmiş ve patlamaya hazır bombalar vardır; patlayana kadar varlığından habersiz olduğumuz, genelde kalıtsal olan rahatsızlıklar. Ortaya çıktıktan sonra da hayat düzenini alt üst eden durumlar. Bazen şizofreni, bazen bipolar, bazen bunama gibi farklı şekillerde görülebilir. Kontrol altına alınamaz ise hayatı ve hayatları felakete sürükler.

- **İnsanın Bilinçdışı ve Bilinçaltı Özellikleri:** İnsanın içsel özelliklerinden biri de bilinç ve bilinçdışı. Kalıtım ve sinirsel yapı ile bağlantısı olup olmadığını bilmiyorum ama genel olarak zihinle ilgili olan bu durumlar, insanın çöküşüne etkisi büyük olan önemli meselelerdir. Hayatımızın farklı dönemlerinde yaşadığımız olaylar, sosyal çevre, arzularımız, beklentilerimiz, hayal gücümüz gibi değişkenlere bağlı olarak insanı, bazen durdurur, bazen belirsiz düşüncelere sevk eder, bazen istemsiz şeyler yaptırır. Yine kontrol edilmesi pek mümkün olmayan bilinçdışı olaylar, insanın sosyal yaşamını olumsuz yönde etkileyebilir.
- **İnsanın Fizyolojik Durumu:** Bazı durumlar vardır ki, biyolojik ve kalıtsal değişimler, insanın bedensel ve zihinsel özelliklerini etkiler. Bu etkiler fiziksel bozukluk ya da rahatsızlıklar şeklinde ortaya çıkar. Zihinsel eksiklikler, bedensel bozukluklar ve rahatsızlıklar bu duruma maruz kalan insanları toplumun dışına atabilir, aile hayatına ciddi hasar verebilir ve yine sonuç olarak çöküşe sebep olur.

• **SOSYOLOJİK & PSİKOLOJİK DURUMLAR**

- **Kendi içinde İnsan:** Her şeyin dışında, insanın kendi içinde, kendine ait bir benliği ve iç hayatı vardır. Bu iç hayat bazen dış etkilere bağlı olarak belirlenirken, bazen de dış etkilere tamamen bağımsızdır. İnsan, kendi içinde sürekli bir mücadele ve çatışma halindedir. Dışardan sakladığı şeyler vardır insanın içinde, kimseye anlatamadığı, anlatmaya çekindiği veya korktuğu. İşte bu içerde başlayan korkular, destek alınmazsa, insana, özü dışında karar vermesine, kendi kendine baskı ortamı yaratmasına ve içsel yalnızlığa sebep olabilir.
- **Aile içinde İnsan:** Birey olmaktan sonra insanın, aile içinde hayatı başlar. Her ailenin kuralları vardır, otoriter yapısı vardır, herkesin sorumlulukları vardır, bireylerin birlikte hareket etmesi gerekir. Bunların hepsi, bazen birlik, dayanışma, sevgi, saygı, özlem gibi güzel duygular olarak ortaya çıkarken, bazen de aile içi öfke, şiddet, çatışma, ayrışma gibi olumsuz özellikler de taşır. Hiçbir aile bu karşıt duygulardan uzakta yaşamaz. Her ailenin güzel, çirkin, iyi, kötü zamanları olur. İşte burada önemli mesele; çirkin ve kötü zamanların çoğunlukta olma durumunda, bireyleri çöküşe sürüklemesidir. Örneğin bitmek bilmeyen aile içi şiddet, o aile içinde maruz kalan herkesin hayatını kabusu çevirir.
- **Toplum içinde İnsan:** Birey, ailenin dışına çıktığında, okulda ya da iş yerinde, sosyal ya da toplumsal hayatı başlar. Arkadaşlar, akrabalar, diğer insanlar arasında birçok grubun parçasıdır insan. Kendi içinde ve aile içindeki özellikleri dışında, başka hallere bürünebilir. Bazen olmak istediği gibi olmaya çalışır, bazen gerçekten olduğu gibi olur, bazen ona dayatılan gibi olur, bazen de bir hiç gibi hisseder. Kendi gibi olmadığında, bu garip çelişkili içsel durum, belki bilinçsiz bir şekilde, aldanma ya da aldatma gibi yanlış sonuçlar doğurur. Bu sonuç hem bireyi hem de maruz kalan bireyleri, hayatın gerçeğinden uzaklaştırır.

- **Dış Baskılar:** Toplumsal hayatta en acı verici durumlardan biri de baskıdır. Baskının o kadar çok çeşidi vardır ki, çocukluktan başlar ölene kadar hiç eksik olmaz. Aile içinde, okulda, iş yerinde, sosyal ortamlarda, parkta, piknikte, her nerede olursa olsun birey sürekli bir baskı altındadır. Aşağılanma, dışlanma, istismar, kontrol altında olma, hor görülme, beğenilmeme, sürekli eleştirilme, şiddet, hakaret gibi çok farklı şekillerde görülebilen baskılar, psikolojik olarak insanın hayatına ciddi zararlar verebilmektedir.
- **Manipülasyonların Etkisi:** İşte geldik insanlığın topyekûn çöküşüne sebep olan durum, manipülasyonlar, yalanlar, yanlış yönlendirme şekilleri, aldatma... Bu büyük aldatma yöntemi; yerel, ulusal ve hatta evrensel boyutlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Medya ve kitlesel iletişim araçlarına sahip olmakla ya da satın alınarak, bu yöntem, insanları etkilemek adına yüksek oranda başarı elde etmektedir. Çünkü insan, toplumsal doğası gereği, kendine sunulan birçok şeyi sorgulamadan kabul eder. Güvenmek, toplumsal sözleşmenin temel yasasıdır. Gücü elde tutanlar, bunu çok iyi bildikleri için, insanları kendi istediklerine yönlendirmek çok kolay olmaktadır. Bireysel çıkarlar ve mevkiiler uğruna insanları yanlış yönlendirmenin sonucu maalesef felaketlerin en büyüğüdür. Bu mesele üzerinde çok daha uzun şeyler söylenebilir, fakat konumuzun dışına çıkmadan burada bırakıyorum.

• **ÇEVRESEL & COĞRAFİ ETKİLER**

Yeryüzü birçok coğrafi bölgeden oluşur. Her yerde hava şartları, iklim koşulları farklılık gösterir. Kimi insan soğukta, kimi insan sıcakta yaşar, kimisi suya ve yemeğe rahatlıkla ulaşırken, kimisi zorluk çeker, kimi bölgeler güneş ışığından bol faydalanırken kimi bölgeler çok az güneş görür. Bunun gibi yüzlerce çevresel değişken insanların ruhsal ve bedensel yapısını etkilemektedir. Sonuç olarak yeryüzündeki doğal eşitsizlik nedenlerinden biri de coğrafi farklılıklar olarak karşımıza çıkar.

Coğrafya belki kaderdir, fakat kısa süreli ya da belli aralıklarla yapılacak taşınmalar, tatiller, mekân değişiklikleri insanı rahatlatır.

• **TEKNOLOJİK DEĞİŞİMLER**

Teknoloji öyle hızla gelişiyor ki insanları peşinde sürükler hale geliyor. Hele ki bu gelişmeler halkın değil de yalnız bir kitlenin çıkarı adına yapıldığında insanın ve halkın benliği hiçe sayılıyor. Konunun dışına çıkmamakla birlikte para hırsının ve egemen güçlerin bu süreci nasıl çıkarlarına işlettiklerini ayrıca belirtmek isterim.

Teknoloji ve kimya sanayi hayatın birçok alanına direkt ve dolaylı olarak müdahale eder. Hayat teknolojik gelişmeler olmadan ilerleyemez. Fakat bu ilerleme esnasında, en başta çeşitliliğin kontrolsüz şekilde artması, toplum sağlığını ve zihnini olumsuz etkileyebilir. Örneğin gıda ürünleri kimyevi ilaçlar sayesinde doğallığını kaybeder, vücuda giren sentetik ürünler de insanın biyolojik yapısını bozar. Sonuç olarak kontrolsüz gelişmeler çöküş anlamına gelir.

2. SİYASET ÇERÇEVESİNDE ÇÖKÜŞ TESPİTLERİ

• EKONOMİK NEDENLER

- **Liberalizm, Kar ve Ekonomik Serbestlik Etkileri;** Liberal anlayış, önce serbestlik, sonra aşırı serbestlik, günümüzde ise kontrolsüzlük olarak görülmektedir. Para ve kar hırsı tüm değerlerin önüne geçmekte, çoğu zaman insanlığı hiçe saymaktadır. Tüm toplumun menfaatleri, birkaç kişinin çıkarları için görmezden gelinmektedir. Her şeyden ötede, bu garip serbestlik ve kontrolsüzlük hali, halkın tüm bireylerine aşılınmakta ve normal kabul edilmektedir. Kötü denilenler iyi, yanlış denilenler doğru, yapma denilenler yap şeklinde öğretilmeye başlanmıştır. Liberal anlayış, insanlığı çöküşe sürükleyen en büyük etkenlerden biridir.
- **Açgözlülük ve Sömürü:** Açgözlülük, insanlığın tarih boyunca mücadele etmesi gereken bir meseleyken, insanların peşinden koştuğu bir durum halini almış ve gelip merkezimize yerleşmiştir. Bununla da kalmamış, insanın insanı sömürmesine dönüşerek daha dehşet boyutlara ulaşmıştır. En başından beri dizginlenmesi gereken bu büyük günah, çöküşün lokomotifidir.
- **Emperyalizm / Modernleşme- Tek Tipleşme:** Günümüzde baskı ve sömürü durumu, yerelde kalmamış ulusal, hatta evrensel boyutlara ulaşmıştır. Dünya çapında güç (tekel) haline gelen bu irade ne bireyin ne toplumun ne de insanlığın özünü ve özgürlüğünü düşünmektedir: Düşündüğü tek şey, sadece kendi serveti ve serveti artırmaktır. Böyle olunca da insanlık, bu iradenin kontrolü altında ezilmektedir. Maddi (sermaye) güce sahip oldukları için siyasi olarak, her şeyimizi değiştirmekte ve etkilemekte, kendilerini haklı görmektedirler. 'Komşusu açken, tok yatan bizden değildir.' sözünün aksine, her şeye sahip olmak isteyen bu irade, bizi bizden uzaklaştırmaktadır.

• İDARİ ETKİLER

- **Yönetim Biçimleri ve Yöneticiler:** Siyasi yönetim şekilleri insanın ve toplumların hayatını doğrudan etkileyen değişkenlerin en önemlisidir. Demokrasi, diktatörlük, faşizm, monarşi, sosyalizm... Tüm siyasi idare biçimlerinin kendilerine özgün duruşları ve özellikleri vardır. Kimisi bireycidir, kimisi halkçıdır, kimisi başkasının güdümü altındadır, kimisi her şeyi kontrol eder, kimisi de her şeyi serbest bırakır. Biz burada yönetim biçimlerinin değerlendirmesi yerine, toplum hayatına ne biçimde etki ettiğinden bahsedeceğiz. İdeolojik özelliklerden ve yönetim şeklinden bağımsız olarak, yöneticilerin kişisel hırsları ve tercihleri toplumu yüceltebilir ya da kökten sarsabilir, ülke insanını maddi ve manevi yıkıma uğratabilir. Sonuç olarak bir ülkenin yönetim şekli kadar yöneticilerin de insanların hayatına ciddi etkileri vardır.
- **Seçkin Sınıfın Tercihleri & Bireysellik:** Dünya çapındaki büyük güçlerin, yereldeki temsilcileri olarak kendilerini var eden seçkin sınıflar, tepeden gelen emirler ışığında ve bireysel tercihlerine göre karar verirken, çoğu kez toplumsal çıkarları, değerleri, doğal dengeleri yok saymaktadırlar. Bu bireyselliğin hasarları, çoğu zaman aldatmanın da etkisi ile başlarda anlaşılmazken, daha sonra ciddi sorunlar doğurduğu gözlemlenebilir.

Tabi ki herkes kendi bireysel çıkarlarını düşünebilir; fakat bir kurum, halk adına idare ediliyorsa toplumun çıkarları her şeyin üstünde olmalıdır. Böyle olmadığında insanlar, zulüm, yoksulluk ve çaresizlik içinde savrulup giderler.

- **Hukuki Etkiler:** Hukuk sistemi ve adaletin, eşit dağıtılıp dağıtılmadığı, insanların hayatına çok önemli etkileri olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu etki bireysel veya toplumsal şekilde iki türlü görülebilir. Bazen hukuki bir karar, sadece bireyin hayatını etkilerken, bazen de tüm halkın ya da belli bir zümrenin yaşamını yüceltebilir veya çökertebilir. Denir ki 'adaletin kestiği parmak acımaz'; doğrudur, fakat hukuk kurallarının, kişi ya da grup menfaatleri uğruna yok sayılmadığı taktirde. Diğer türlü hukuk, toplumun çöküşüne sebep olan en sarsıcı silahlardan biri de olabilir.

• **KÜLTÜR & MEDYA ETKİLERİ**

- **Popüler Kültür Etkileri:** Popüler olmak ya da göz önünde olmak, her daim var olan insani bir arzudur. Bazen doğal şekilde popüler olunur, bazen de yapay yollar, sahte işler, aldatma ile popüler olunur. Popülerlik kavramını herkes az çok bilir; beğeni popülerliği tetikler, popülerlik de daha fazla beğeni isteği oluşturur. Her insan beğenilmek isteyebilir, göz önünde olmak isteyebilir ya da ünlü olmak isteyebilir.

Burada iki soruna ışık tutmak istiyorum. Elbette insan beğenilmek ister; fakat **ilk sorun** beğeni ya da popüler olma uğruna yapılanlardır. **İkinci sorun** ise popülerlik sonrasında ortaya çıkan gerçek dışı ve yapay ilişkilerdir. Göz önünde olmak adına yapılan her şey doğru, ahlaki, gerçek olmayabilir. Bununla birlikte göz önünde olduktan sonra yapılan şeyler de yine doğru, ahlaki ya da gerçek olmayabilir. Sonuç olarak sahte ve gerçek dışı şekillerde oluşan popülerlik, popüler olma isteği ve popüler kültür, bireyin kendisini ve toplumu çoğu zaman aldatır ve bu aldatma durumu insanlığa büyük zararlar verir.

- **TV- Radyo- Medya – Basın Etkisi:** Televizyon, internet, gazete, radyo gibi medya araçları, daha fazla izlenme, daha fazla beğeni, daha fazla para kazanmak için her şeyi yapmaya hazır zeminlerdir. İşte buradaki '**her şey**' çoğu zaman pek de ahlaki, doğru, insancıl, güzel, değerli, gerçek olmayabilir. İzleyici olarak bizler, bu sahnelerde, daha fazla kazanç ve beğeni uğruna, her türlü yozlaşmaya, yalana, aldatmaya ve çirkin ilişkiye maruz kalıp, kendi benliğimizden uzaklaşırız.

• **TARİHSEL NEDENLER**

- **Savaşlar, Yağmalar ve Soykırımlar:** Yeryüzü, var olduğundan beri, bitmek tükenmek bilmeyen savaşın, kargaşanın, ölümün, zulmün şahidi olmuştur. Haklı veya haksız birçok neden ile gerçekleşebilen savaşlarda, bazen bir halk yok olmuş, başka bir halk doğmuştur, fakat sonuçlar her zaman yıkıcı olmuştur, çok fazla kan akmıştır. Burada savaş ya da soykırım karşıtı bir söylemin üstünde durmayacağız. Fakat geldiğimiz günde bile savaşlar ve soykırımlar insanda ve insanlık hafızasında çok derin yaralar bırakmaya devam etmektedir.

- **Tarihin Eklektik Düzeni:** Tarihi süreçler, çoğu zaman derinlemesine değerlendirilmesi gereken olgulardır; üzerine konuşmak, üzerine düşünmek, yazmak, çizmek, kaydetmek gerekir. Bununla birlikte tarih hızlıca akmaya devam etmektedir. Bu akış devam ederken de öncekinin çözümlenmesi yapılmadan sürekli eklenerek ve birikerek içinden çıkılmayacak bir hal alır. İnsan zihni, daha dünden çıkmadan, bugün biter, bir anda yarın olur. Bu hızlı akışın yanına, sabırsızlık ve acelecilik de katılınca, insan büyük bir karmaşanın içinde kaybolup gitmiş olur.
- **Eklentili bilgilerin karmaşası;** Tarih boyunca, felsefe her zaman bir şeyleri araştırmış ve sorgulamıştır. Bilginin kaynağı nedir, sorusuna verilen cevaplar birbirinden farklıdır ve günümüzde bilim bu kadar ileri iken bile bilginin kaynağı ne olduğuna dair bir netlik yoktur. **Rasyonalizme** göre, bilgi akla dayalı, empirizme göre deneye dayalı, Kant'a göre akıl ve deneye dayalı, Rasyonalist Descartes'e göre doğuştan gelir, empirist Locke'a göre, deneyime dayalıdır...

3. DİN & FELSEFE ÇERÇEVESİNDE ÇÖKÜŞ TESPİTLERİ

Son olarak, insanlığın yaratılıştan gelen bir takım kişisel, davranışsal ve hayvani özelliğinin, din ve felsefe ışığında, kendi çöküşünde nasıl etkileri olduğunu açıklayacağız.

Dini, Ahlaki ve Felsefi Etkiler: *Dinler, insan hayatına belirli yasak ve öneri niteliğinde birçok kural sunar. Bu kurallar bireysel, toplumsal ve evrensel boyutta değerlendirilebilir. Dinler bize, bazen çocuklara karşı davranışları, bazen eşlerin birbirine karşı sorumlulukları, bazen yaratılış sebeplerini, bazen de günah kavramlarını anlatır. 'Bazı kurallar, zamanın ve mekânın şartlarına göre belirlenmiştir.'* diye düşünülebilir.

Tabi ki biz burada, dinler arası tüm ayrıntıları ele alıp, destekleyici veya eleştirel bir tutum sergileyecek değiliz. Burada üstünde duracağımız nokta, dinlerin temel ilkelerinin ya da yaratanın asıl mesajının insanlığa ulaşip ulaşmadığını görmek olacaktır. Kişisel bakış açımı da ekleyerek ilkesel bir değerlendirme yapmayı deneyeceğim.

İslam inancına bağlı biri olarak yaptığım araştırmalara, yaratılış hikayelerine ve gönderilmiş kitaplara dayanarak şuradan başlamayı uygun görüyorum; 'Hayat, şeytani günahlara karşı yapılan savaşın bütünüdür.' Burada herkesin, bir süre ön yargılardan uzaklaşmasını ve tarafsız olarak değerlendirme yapmasını istiyorum.

İster bir dine mensup olun veya olmayın, isterseniz yaratanın varlığına kabul edin veya etmeyin... İnançların ibadet kurallarını bir yana bırakalım; önce temel ilkelere odaklanalım. Dinleyin, öğrenin ve üzerine düşünün. Tüm dinler ve felsefi düşünceler, bir takım temel erdem ve yasaklar konusunda ortak görüşler sergilemiştir.

Soruyorum size, kim doğruluktan, sır tutmaktan, şefkatten, merhametten, teşekkür etmekten, sabırdan, cömertlikten ve sadakatten yana olmaz ki? Kim bu erdemlerin yanlış olduğunu savunabilir?

Yine soruyorum size, kim, kibrin, kıskançlığın, tembelliğin, şehvetin, öfkenin, oburluğun ve açgözlülüğün en büyük günah olmadığını ve kontrol edilmesi gerektiğini söyleyebilir ki? Kim bu günahların doğru ve güzel olduğunu savunabilir?

İşte dinlerin, din adamlarının, düşünürlerin bize öğretmek istediği temel kurallar bu kadar basittir. Fakat nedendir bilinmez, bu temel kuralları bilmediğimiz, görmediğimiz ya da bize gösterilmediği için kavga, çatışma ve çöküş devam etmekte ve ettirilmektedir.